Галицький економічний вісник https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu
Galician economic journal, No 5 (90) 2024
https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.05
ISSN 2409-8892. Web: **http://galicianvisnyk.tntu.edu.ua**

FINANCE, BANKING, INSURANCE AND THE STOCK MARKET

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

УДК 336.71

ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОАКТИВАМИ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Дмитро Бірюк

Державний податковий університет,
Ірпінь, Україна

Резюме. *Присвячено нормативно-правовому забезпеченню оподаткування операцій з криптоактивами для формування теоретичної платформи розвитку правової бази регулювання віртуальних активів в Україні. Мета дослідження полягає у дослідженні зарубіжного досвіду формування нормативно-правового забезпечення обігу криптоактивів у межах загальної проблематики цифровізації фінансової системи й розбудови адекватної моделі їх оподаткування в Україні. Для вирішення поставлених завдань використано такі методи: аналіз, синтез, узагальнення, індукція, аналогія, моделювання, системний підхід. Досліджено зарубіжний досвід формування нормативно законодавчої бази оподаткування операцій з криптоактивами. Проаналізовано існуючу міжнародну класифікацію криптоактивів у контексті їх ефективного оподаткування. Встановлено особливості криптоактивів, що утруднюють оподаткування операцій з ними. Зазначено відмінності підходів до оподаткування криптовалюти в окремих європейських країнах, з'ясовано можливості оподаткування не лише прибутку від проведення операцій з криптовалютами, але й запровадження ПДВ і податку з продажів. Відображено процеси набуття юридичної чіткості та наукової обґрунтованості щодо оподаткування окремих категорій криптоактивів. Враховуючи високий ступінь анонімності віртуальних активів, першим кроком на шляху до ефективних правил їх оподаткування є застосування правил ідентифікації та верифікації особистості власників бенефіціарів та вимог щодо звітності третіх сторін. Наголошено, що оподаткування операцій з криптоактивами в Україні запобігатиме незаконним операціям з криптовалютами, сприятиме розширенню інвестиційних можливостей населення й бізнесу, забезпечить додаткові надходження до бюджету. Зважаючи, що Україна входить до п'ятірки країн за часткою власників криптовалют, завдання упорядкування вітчизняного нормативно-правового забезпечення обігу віртуальних активів з урахуванням зарубіжного досвіду є надзвичайно актуальним, що дозволить як упорядкувати їх обіг та розширити інвестиційні можливості бізнесу і населення у нестабільний період війни, так і забезпечити додаткові надходження до бюджету.*

Ключові слова: *нормативно-правове забезпечення, оподаткування, податкові надходження, криптоактиви, криптовалюти, класифікація криптоактивів, регулювання обігу криптоактивів, криптоекосистема, криптоізація.*

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.05.103 Отримано 23.06.2024

Corresponding author: Dmytro Biryuk; e-mail: dima4444@ukr.net

UDC 336.71

FOREIGN PRACTICE OF REGULATORY AND LEGAL PROVISION OF TAXATION OF TRANSACTIONS WITH CRYPTOASSETS AND ITS SIGNIFICANCE FOR UKRAINE

Dmytro Biryuk

State Tax University, Irpin, Ukraine

Summary. *This article delves into the legal framework for taxing crypto asset operations to establish a theoretical platform for developing the legal basis for regulating virtual assets in Ukraine. The study aims to examine international experience in shaping the legal framework for the circulation of crypto assets within the general context of digitizing the financial system and developing an adequate taxation model for them in Ukraine. The following methods were used to solve the set tasks: analysis, synthesis, generalization, induction, analogy, modeling, and a systematic approach. The article examines international experience in shaping the regulatory and legislative framework for taxing crypto asset operations. The existing international classification of crypto assets is analyzed in the context of their effective taxation. The features of crypto assets that complicate the taxation of transactions with them are established. The differences in approaches to taxing cryptocurrency in individual European countries are noted, and the possibilities of taxing not only income from cryptocurrency transactions but also introducing VAT and sales tax are clarified. The processes of acquiring legal clarity and scientific validity regarding the taxation of individual categories of crypto assets are reflected. Given the high degree of anonymity of virtual assets, the first step towards effective rules for their taxation is to apply the rules for identifying and verifying the identity of beneficial owners and reporting requirements for third parties. It is emphasized that the taxation of crypto asset operations in Ukraine will prevent illegal operations with cryptocurrencies, promote the expansion of investment opportunities for the population and business, and ensure additional budget revenues. Considering that Ukraine is among the top five countries in terms of the share of cryptocurrency owners, the task of streamlining the domestic legal framework for the circulation of virtual assets, taking into account international experience, is extremely urgent. This will allow both to streamline their circulation and expand investment opportunities for businesses and the population during an unstable period of war, and ensure additional budget revenues.*

Key words: *legal framework, taxation, tax revenues, crypto assets, cryptocurrencies, classification of crypto assets, regulation of crypto asset circulation, crypto ecosystem, cryptoization.*

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.05.103 *Received 23.06.2024*

Постановка проблеми. Формування в останні роки «крипто-екосистеми» (*Crypto Ecosystem*) [1], що суттєво трансформує національні фінансові системи, стало результатом бурхливого розвитку криптоактивів. Спостерігається активна інтеграція глобальних платіжних компаній з криптоекосистемою, зокрема зі стейблкоїнами. Криптоактиви стають важливими учасниками валютної системи у вигляді цифрових валют центрального банку та тисяч приватних криптовалют, що слугують додатковою можливістю заробітку на їх майнінгу та коливанні курсів. Криптоактиви. Цифровізація відкриває для інвесторів багато нових можливостей прибуткового вкладання коштів завдяки появі та розвитку ринку цифрових активів. Поява криптовалют, такі як Bitcoin, не взаємозамінні токени (NFT), цифрові колекційні предмети, віртуальні світи та інші віртуальні активи відкриває можливості для диверсифікації інвестиційних портфелів та отримання інвестиційного прибутку. Однак ці нові цифрові інвестиційні можливості пов’язані зі значними ризиками та волатильністю через високу невизначеність ринку [2]. Цим посилюються ризики банкрутств і шахрайства, зменшується керованість потоків фінансових активів та їх вихід у тінь, що призводить до відтоку надходжень до бюджетів. Для послаблення таких ризиків та підтримання фінансової стабільності й безпеки учасників критовалютних операцій, регулятори приділяють велику увагу напрацюванню інструментарію регулювання операцій з криптоактивами. Мова йде, насамперед, про

формування адекватного нормативно-правового поля, що є актуальними завданнями для багатьох країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В епоху криптоізації невід'ємною частиною досліджень багатьох зарубіжних та вітчизняних учених і практиків становлять теоретичні й практичні аспекти, що відображають процеси трансформацій під упливом змін цифрового середовища. Дослідження окремих питань правового статусу, розвитку та особливостей функціонування криптовалюти як об'єкта оподаткування в центрі уваги у працях І. Макарова та А. Шоар (I. Makarov and A. Schoar) [3], Н. Сарфо (N. Sarfo) [4], М. Фула (M. Fool) [5], С. Фолей (S. Folley) [6]. В. Оджиковський провів порівняльний аналіз законопроектів щодо регулювання віртуальних активів в Україні [7]. Взаємозв'язки між цифровізацією та детінізацією вітчизняної економіки досліджені М. Кіржецькою [8], аналіз місця податкових інструментів в системі детінізації економіки розглянуто в роботі Л. Ємельяненко [9], міжнародний досвід цифровізації податкової сфери та підходів до оподаткування криптоактивів досліджено В. Моісєєвим [10]. Вплив тіньової економіки на функціонування податкової системи країни проаналізовано Н. Давиденко [11]. Разом з тим, здійснено вагомі напрацювання науковців в умовах динамізму сьогодення засвідчують потребу подальшого розвитку наукових досліджень, зокрема нормативно-правового характеру, для вирішення нагальних проблем проведення операцій з криптовалютами в частині вирішення нагальних проблем функціонування фінансових систем, у тому числі внеску в наповнення бюджетів.

Мета роботи полягає у дослідженні зарубіжного досвіду формування нормативно-правового забезпечення обігу криптоактивів у межах загальної проблематики цифровізації фінансової системи й розбудови адекватної моделі їх оподаткування в Україні.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі наукові завдання: дослідити зарубіжний досвід формування нормативно законодавчої бази оподаткування операцій з криптоактивами; проаналізувати існуючу міжнародну класифікацію криптоактивів у контексті їх ефективного оподаткування, встановити особливості криптоактивів, що утруднюють оподаткування операцій з ними; визначити відмінності підходів до оподаткування криптовалюти в окремих європейських країнах, з'ясувати можливості оподаткування не лише прибутку від проведення операцій з криптовалютами, але й запровадження ПДВ і податку з продажів.

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи: аналіз, синтез, узагальнення, індукція, аналогія, моделювання, системний підхід.

Виклад основного матеріалу. Ключову позицію забезпечення належного регулювання криптоактивів та контролю відповідно до характеристик, ризиків і економічних цілей становить науково-обґрунтована та методологічно вивірена їх класифікація, побудована на основі властивостей різних категорій криптоактивів відповідно до міжнародних та європейських нормативно-правових актів і стандартів.

Термін «криптоактив» означає «цифрове представлення вартості, яке базується на криптографічно захищеному ланцюжку блокчейн для перевірки та захисту транзакцій» [12]. У сукупності цифрових активів можна виділити віртуальні товари, які є нематеріальними об'єкти, що купуються користувачами соціальних мереж і онлайн-ігор; а також криптоактиви, які базуються на технології блокчейн. У свою чергу, криптоактиви включають в себе криптовалюти, віртуальні токени (NFT) та цифрові валюти центральних банків (CBDC). Фактично продукування та обіг криптоактивів відбувається поза сферою впливу національних органів фінансового регулювання вони досить надійно захищені від підробок технологією блокчейн. За цих причин віртуальні активи є окремим об'єктом регулювання, який посідає особливе місце між об'єктами інтелектуальної власності та інформацією.

З позиції оподаткування велике значення має функціональний підхід до криптоактивів як до інвестиційного активу чи засобу обігу й платежу. В міжнародній практиці найпоширеніша класифікація віртуальних активів охоплює активи цінних паперів, платіжні активи, призначені для використання як засібу платежу, та корисні активи для надання цифрового доступу до програм або послуг. Зазначимо, що нині в Україні фінансові віртуальні активи, забезпечені валютними цінностями, цінними паперами або деривативними фінансовими інструментами, які емітовані резидентами України, не підпадають під дію законодавства під час провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках.

У зарубіжних наукових дослідженнях, присвячених проблемам оподаткування криптоактивів, запропоновано таку їх класифікацію [13]:

1) «токени безпеки», які, по суті, є цифровими представленнями звичайних фінансових чи інших активів і використовуються як інвестиційні активи. Наприклад, «незамінні токени» (NFT) як криптографічне представлення унікальних активів, таких, як твори мистецтва. Наприклад, Sothebys, один із найбільших міжнародних арт-брокерів, у 2021 році продав NFT на 100 мільйонів доларів США [14];

2) цифрові валюти центрального банку (CBDC) – цифрова форма фіатної валюти, яка може використовуватися для адміністрування податків або їх стягнення;

3) криптовалюти – різновид цифрової валюти, емісія та облік якої здійснюється децентралізованою платіжною системою в автоматичному режимі і які є найбільш проблемними в контексті оподаткування операцій з ними.

Для вирішення завдання ефективного оподаткування доходу від трансакцій з криптоактивами та запобігання можливості його приховування окремі дослідники висловлюють думку щодо доцільності проведення аналогії між володінням криптовалютами та азартними іграми, що робить можливим запровадження схожого порядку їх оподаткування [15]. Так, близько половини респондентів англійської біржі HM Revenue&Customs [16] повідомляють, що тримають криптовалюту «просто для розваги», а зарубіжні науковці Хупс та інші (Hoopes et al) [17] вважають, що діяльність криптовалютних продавців не суттєво відрізняється від тих, хто має зареєстровані доходи від азартних ігор. Такий підхід відкриває можливості для оподаткування не лише прибутку від проведення операцій з криптовалютами, але й для запровадження ПДВ і податку з продажів [18].

Для запровадження податку на прибуток криптовалюти можна класифікувати як майно (наприклад, акції чи облігації) або як іноземну валюту. На практиці для запровадження податку на прибуток криптовалюта найчастіше класифікується як власність, що підлягає правилам оподаткування приросту капіталу. Кілька країн, у тому числі Європа, Малайзія, Сінгапур та інші, або не оподатковують приріст капіталу фінансових активів, або звільнили такі прибутки від оподаткування після досить короткого періоду тримання [19]. Португалія, яка позиціонує себе як «криптодружню» країну, спеціально звільнила прибутки від криптохолдингів від оподаткування, хоча це стосується лише тих холдингів, що існують більше одного року [20].

Зазвичай класифікація криптовалют як власності дозволяє оподатковувати приріст капіталу, хоча можливі уточнення, наприклад, щодо розподілу збитків; визначення сум, звільнених від оподаткування; встановлення залежності величини ставок оподаткування від тривалості періоду володіння активом. У США, наприклад, приріст капіталу підлягає звітуванню за всіма транзакціями, але якщо криптовалюта знаходиться у власності більше одного року, то оподатковується за нижчою від середньої ставкою податку на прибуток. У багатьох країнах приріст капіталу фізичних осіб в іноземній валюті звільнено від оподаткування [12]. У випадку класифікації криптовалюти як власності в цілях оподаткування потрібен розрахунок прибутку чи збитку для кожної угоди, що робить

використання криптовалюти для придбання товарів і послуг потенційно обтяжливим для пересічних користувачів. Натомість, класифікація криптовалюти як іноземної валюти означає розгляд її як засобу платежу і, відповідно, оподаткування прибутку як звичайного доходу, якщо його сума перевищує 200 дол. США [12].

Наприклад, законодавство США розглядає віртуальні валюти як майно. До доходу, отриманого від їх купівлі або продажу, застосовується податок на приріст капіталу, ставка якого становить 0%, якщо дохід фізичної особи не досягає 41 675 доларів на рік, а коли перевищує цю суму – то 15%. Якщо протягом 12 місяців громадянин США отримав прибуток від криптовалюти понад 459 750 доларів, то ставка становитиме 20% [13].

Європейський Союз прийняв Регламент про ринки криптоактивів та правила податкової прозорості, що застосовуються до криптобірж. Емітентів зобов'язали регулярно публікувати інформацію про транзакції, з яких їх учасники мають сплачувати збір. І хоча кожна держава ЄС самостійно встановлює правила функціонування цифрових активів та їх оподаткування, керівництво Союзу закликає країни-члени об'єднати зусилля для гармонізації чинних законів.

Наразі криптовалюта оподатковується у більшості європейських країн, але умови такого оподаткування істотно відрізняються (табл. 1).

Таблиця 1. Оподаткування криптовалют у Європі

Країна	Класифікація криптовалют	Податкова ставка
Велика Британія	Капітальний актив	10% базова, 20% підвищена
Австрія	Капітальний актив	27,50%
Болгарія	Фінансовий актив	10%
Нідерланди	Фінансовий актив	Декларуються як заощадження, сплачується 31% від ощадної та інвестиційної бази
Данія	Капітал	37,1% при доході 74300€ та +15%, якщо перевищує цю суму
Естонія	Капітал	20%
Німеччина	Капітал	25% + 5,5% надбавка за солідарність
Фінляндія	Капітал	30% при доході до 30000€ та 34%, якщо сума вища
Франція	Капітал	0% за доходу до 305€, далі 30%
Хорватія	Капітал	10% (обмін та зберігання довше 2 років не оподатковується)
Латвія	Капітал	20%
Білорусь	Капітал	13%
Польща	Капітал	19%
Румунія	Капітал	10%, якщо загальний дохід не перевищує 121 €
Швеція	Капітал	0%, 10% чи 20% залежно від податкової категорії
Литва	Актив	15%, якщо розмір прибутку до 202 188 € та 20%, якщо вищий
Португалія	Цінні папери	28%, але тільки якщо активи зберігаються менше року
Іспанія	Нематеріальний актив	19–23%
Чехія	Нематеріальний актив	15–23%
Люксембург	Нематеріальний актив	Від 8%, якщо дохід склав менше 11265 €, до 42% на прибуток понад 200 004 €
Кіпр	Не визначений	0-35%
Італія	Іноземна валюта	0%, якщо дохід склав менше 2000 €, і 26%, якщо більше

Джерело: [21].

Щодо ПДВ на операції з криптовалютами, то новостворена майнерами криптовалюта, як правило, не оподатковується. Так само операції придбання криптовалюти за фіатні гроші не є об'єктом оподаткування ПДВ, що законодавчо закріплено в окремих країнах [22]. В низці європейських країн ПДВ стягується з операцій з NFT. У березні 2023 р. Європейська Комісія опублікувала перший загальноєвропейський документ, що регламентує оподаткування NFT ПДВ [23].

Основною проблемою при оподаткуванні доходу від трансакцій з NFT є невизначеність об'єкта, який постачається під час операцій з NFT. Більшість науковців і практиків вважає NFT цифровими послугами, оскільки основні ознаки NFT відповідають визначенню електронної послуги. При цьому зазначимо, що цифрові послуги – це послуги, які надаються через Інтернет або електронну мережу, їх постачання загалом є автоматизованим, вимагає мінімальної участі людини та є неможливим без інформаційних технологій. До цих послуг належить надання зображень, тексту й інформації. При цьому, хоча NFT – це технологія, пов'язана з цифровим реєстром і її надання можливе лише через Інтернет за мінімальної участі людини, що надає отримувачу доступ до цього цифрового активу та певні права на нього, але ознаки не всіх операцій з ними підходять під це визначення.

У документі ЄС виокремлено категорії NFT та відповідні підходи до їх оподаткування (табл. 2).

Таблиця 2. Категорії NFT та їх оподаткування

Категорія	Підхід до оподаткування
Право власності NFT, які функціонують як цифрове підтвердження права власності на актив, прирівняно до права власності	Оподаткування ПДВ операції буде базуватися на порядку ПДВ-оподаткуванні активу, який може бути як товаром, так і послугою
Ваучер Власник NFT може обміняти його на товар або послугу	Якщо при купівлі NFT власник може обміняти їх на конкретний товар або послугу (NFT назавжди вилучаються з обігу), то оподаткування ПДВ має бути таким самим, як і для ваучерів
Комплексна трансакція, коли поставка складається з кількох елементів – товарів і послуг, або їх обох	Кожен елемент комплексної трансакції підлягає оподаткуванню ПДВ. Однак, якщо один з елементів можна вважати основним, а інший – допоміжним, то застосовується спеціальний порядок оподаткування ПДВ. Допоміжні елементи повинні оподатковуватися ПДВ так само, як і основний*[3]

Джерело: [22].

Щодо податкового статусу власників NFT, то в документі ЄС визначено випадки, коли фізичні особи розглядаються як платники податку в операціях з NFT, а коли – ні (табл. 3).

Таблиця 3. Класифікація фізичних осіб як платників податку з доходу від операцій NFT

Фізична особа є платником податку	Фізична особа не є платником податку
Коли фізична особа продає кілька NFT протягом певного часу	Якщо фізична особа продає NFT час від часу
Фізична особа продає NFT, які нараховують роялті щоразу, коли NFT перепродаються:	
якщо роялті відповідають правам на послідовне використання та експлуатацію	якщо роялті відповідають правам на перепродаж

Джерело: [22].

Хоча наведені рекомендації щодо оподаткування доходу операцій з NFT спираються лише на загальні правила ПДВ, а тому не є достатньо чіткими та відпрацьованими, проте вони формують платформу для обговорення й визначення єдиного підходу до оподаткування ПДВ NFT у ЄС.

[3]Елемент вважається допоміжним, якщо його призначення полягає у поліпшенні використання основного елемента та не є головною метою для клієнта. Також існує складна поставка з конкретним оподаткуванням ПДВ, коли дві або більше поставки настільки тісно пов'язані, що об'єктивно становлять єдину поставку, розділення якої було б штучним. У цьому випадку поставка оподатковується сукупно.

Деякі країни ЄС вже визначилися з позицією щодо оподаткування ПДВ операцій з NFT [22]. У Бельгії органи влади визначили NFT як цифрові сертифікати автентичності, що відрізняє їх від криптовалют і фізичних товарів, і вони мають оподатковуватися за стандартною ставкою ПДВ. Аналогічним чином в Іспанії NFT розглядаються як форма надання електронних послуг, які мають оподатковуватися за стандартною ставкою. У Норвегії податкова адміністрація зазначила, що власник NFT не може скористатися звільненням від ПДВ, яке застосовується до об'єктів матеріального мистецтва. Постачання NFT вважається оподатковуваною послугою, що надається в електронній формі. Таким чином, незважаючи на низку проблем і невизначеностей, підходи до оподаткування NFT поступово набувають юридичної чіткості та наукової обґрунтованості.

Найгостріше стоїть питання щодо оподаткування операцій з криптовалютами, які є «квазіанонімними», екстериторіальними (трансакція не містить інформації про юридичне місцезнаходження суб'єктів) та транскордонними, що зміщує завдання їх регулювання й оподаткування у сферу міжнародного співробітництва [4; 12]. Саме анонімність, прозорість і транскордонність операцій з криптовалютами лежить як в основі їх привабливості для інвесторів, так і забезпечує можливість їх використання у квазікримінальних операціях відмивання грошей.

У 2017 р. за експертними оцінками [6] близько 25% усіх користувачів Bitcoin були залучені до злочинної діяльності, що становило близько 23% вартості транзакцій на суму 76 млрд дол. США та приблизно половину операцій придбання Bitcoin у власність на суму 7 млрд дол. США [6, p. 1802]. Аналітики Chainanlysis оцінюють незаконну діяльність з криптовалютами у меншому масштабі: за той же 2017 рік операції за «незаконними адресами» становили близько 1,4% усіх транзакцій обсягом близько 4 млрд дол. США [24]. І. Макаров та А. Шоар [3] оцінюють незаконні угоди й доходи від азартних ігор меншніж у 3% від загальної суми. Такі розбіжності дослідники пояснюють різницею у знаменнику, оскільки їхня власна оцінка, на відміну від оцінки С. Фолей, виключає транзакції, пов'язані з біржами, які вони не вважають «економічно значущими транзакціями», але які становлять майже 80% обсягу. Загальний висновок полягає в тому, що хоча тіньові операції з використанням криптовалют швидко зростають в абсолютному обсязі та вартісному виразі, у відносних показниках вони скорочуються. Це відповідало дійсності у період часу, який оцінював S. Foley (2019), у період, який оцінює Chainanlysis суми, що надходять на «незаконні» адреси, зросли приблизно втричі, приблизно до 15 млрд дол. США, але частка транзакції впали на 90%.

Переважна частка транзакцій Bitcoin переважно пов'язана з реальною діяльністю, а тому з неї можуть бути стягнуті податки. Прогнозується, що й надалі для проведення тіньових операцій перевага надаватиметься традиційним методам фінансування, включаючи готівку, а у сегменті криптовалют продовжиться впровадження інновацій для забезпечення їх анонімності.

Висновки. Більшість країн останнім часу активно розвивають нормативно-правову базу оподаткування криптоактивів з метою впорядкування їх обігу та забезпечення надходжень до бюджету. Цього вимагає швидкий розвиток високоволатильного ринку віртуальних активів, зокрема сегменту криптовалют, які практично непрогнозовані та вкрай складно регульовані. Процес адаптації податкових систем до особливостей цього ринку потребує запровадження послідовних, чітких та ефективних правил оподаткування доходу від операцій з криптовалютами. Враховуючи високий ступінь анонімності віртуальних активів, першим кроком на шляху до ефективних правил їх оподаткування є застосування правил ідентифікації та верифікації особистості власників бенефіціарів (Anti-money laundering, AML) та вимог щодо звітності третіх сторін, що були нещодавно

запроваджені у США. Зважаючи, що Україна входить до п'ятірки країн за часткою власників криптовалют, завдання упорядкування вітчизняного нормативно-правового забезпечення обігу віртуальних активів з урахуванням зарубіжного досвіду є надзвичайно актуальним, що дозволить як впорядкувати їх обіг та розширити інвестиційні можливості бізнесу й населення у нестабільний період війни, так і забезпечити додаткові надходження до бюджету.

Conclusions. Thus, most countries have been actively developing a regulatory and legal framework for the taxation of crypto assets in recent times in order to streamline their circulation and ensure budget revenues. This is required by the rapid development of the highly volatile virtual asset market, including the cryptocurrency segment, which is practically unpredictable and extremely difficult to regulate. The process of adapting tax systems to the specifics of this market requires the introduction of consistent, clear and effective rules for taxing income from cryptocurrency transactions. Considering the high degree of anonymity of virtual assets, the first step towards effective rules for their taxation is the application of the rules for the identification and verification of the identity of beneficial owners (Anti-money laundering, AML) and requirements for reporting by third parties, which were recently introduced in the US. Given that Ukraine is one of the top five countries in terms of the share of cryptocurrency owners, the task of streamlining domestic regulatory and legal support for the circulation of virtual assets, taking into account international experience, is extremely urgent in Ukraine. This will allow both to streamline their circulation and expand investment opportunities for businesses and the population in an unstable period of war and ensure additional budget revenues.

Список використаних джерел

1. Bains P., Ismail A., Melo F., Sugimoto N. Regulating the Crypto Ecosystem: The Case of Unbacked Crypto Assets. 2022. URL: https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2022/09/26/ Regulating-the-Crypto-Ecosystem-The-Case-of-Unbacked-Crypto-Assets-523715 (дата звернення: 10.06.2024).
2. Clotfelter C. T. Gambling Taxes. In Theory and Practice of Excise Taxation: Smoking, Drinking, Gambling, Polluting, and Driving. Chapter 4, Oxford University Press. 2005. URL: https://doi.org/10.1093/0199278598.001.0001 (дата звернення: 10.06.2024).
3. Makarov I., Schoar A. Blockchain Analysis of the Bitcoin Market [Electronic resource] NBER WP 29396. 2021. URL: https://www.nber.org/papers/w29396 (дата звернення: 09.06.2024). DOI: https://doi.org/10.3386/w29396
4. Sarfo N. A. Central Bank Digital Currencies Raise Tax Questions. Tax Notes International. 2022. No. 107. P. 989–992. URL: https://www.taxnotes.com/lr/resolve/tax-notes-international/central-bank-digital-currencies-raise-taxquestions/7dz6j (дата звернення: 05.06.2024).
5. Fool M. Over 46 Million Americans Likely to Buy Crypto in the Next Year (First published online June 21): Study. 2022. URL: https://www.fool.com/the-ascent/research/study-americans-cryptocurrency.
6. Foley S. Jonathan K., Putnin š, T Sex, Drugs, and Bitcoin: How Much Illegal Activity Is Financed through Cryptocurrencies? Review of Financial Studies. 2019. Vol. 32. P. 1798–1853. DOI: https://doi.org/10.1093/rfs/hhz015
7. Оджиковський В., Утіралова К., Чопик І. Віртуальні активи: старе по-новому. Юридична газета. № 1 (779). URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/virtualni-aktivi-stare-ponovomu.html (дата звернення: 10.06.2024).
8. Кіржецька М., Кіржецький Ю. Діджиталізація економічних процесів як напрям детінізації економіки України. Галицький економічний вісник. 2020. Том 62. № 1. С. 64–70. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.01.064
9. Ємельяненко Л., Заболотна С. Систематизація механізмів та інструментів державної політики детінізації економіки. Економічний простір. 2023. № 185. С. 124–131. URL: https://doi.org/10.32782/2224-6282/185-22 (дата звернення: 10.06.2024).
10. Моїсєєв В. Оподаткування криптовалют: світова практика та ситуація в Україні. URL: https: //thepage.ua/ua/economy/opodatkuvannya-kriptovalyut-u-sviti-ta-ukrayini-u-zhovtni-2023-roku. (дата звернення: 01.06.2024).

11. Давиденко Н. М., Жовніренко О. В., Оліфер І. О. Вплив тіньової економіки на податкову систему країни. Підприємництво та інновації. 2020. Вип. 13. С. 94–98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pidinnov_2020_13_20. (дата звернення: 02.06.2024). DOI: https://doi.org/10.37320/2415-3583/13.18
12. Crypto-Asset Reporting Framework and Amendments to the Common Reporting Standard. OECD. 2022. URL: https://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/crypto-asset-reporting-framework-and-amendmentsto-the-common-reportingstandard.htm#:~:text=In%20August%202022%2C%20the%20OECD,to%20automatically%20exchanging% 20such%20information (дата звернення: 10.06.2024).
13. Baer K., de Mooij R., Hebous S., Keen M. Taxing Cryptocurrencies WP/23/144 IMF Working Paper Fiscal Affairs Department Taxing Cryptocurrencies. Juny 2023. DOI: https://doi.org/10.5089/9798400246586.001
14. Sotheby's Makes $100 Million in NFT Sales With Younger Audience. Bloomberg. 2021. URL: https://www.bnnbloomberg.ca/sotheby-s-makes-100-million-in-nft-sales-with-younger-audience-1.1696466 (дата звернення: 01.06.2024).
15. Panetta F. Caveat Emptor does not apply to Crypto" Financial Times. [January 4]. 2023. URL: https://www.ft.com/content/95249051-f9f0-494d-9fa0-c7cca8edaa69 (дата звернення: 04.06.2024).
16. Individuals Holding Cryptoassets: Uptake and Understanding. HMRC. 2022. URL: https://www.gov.uk/government/publications/individuals-holding-cryptoassets-uptake-and-understanding (дата звернення: 04.06.2024).
17. Hoopes J. L., Menzer T. S., and Wilde J. H. Who Sells Cryptocurrency? [Mimeo, University of North Carolina]. 2022. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4261066 (дата звернення: 10.06.2024). DOI: https://doi.org/10.2139/ssrn.4261066
18. Clotfelter C. T. Gambling Taxes. In Theory and Practice of Excise Taxation: Smoking, Drinking, Gambling, Polluting, and Driving. Chapter 4, Oxford University Press. 2005. URL: https://doi.org/10.1093/0199278598.001.0001 (дата звернення: 10.06.2024).
19. Auer R., Cornelli G., Doerr S., Jo F., Gambacorta L. Crypto Trading and Bitcoin Prices: Evidence from a New Database of Retail Adoption, BIS Working Papers No. 1049. 2022. URL: https://ideas.repec.org/p/bis/biswps/1049.htm (дата звернення: 10.06.2024). DOI: https://doi.org/10.2139/ssrn.4357559
20. Avi-Yonah R., Mohanad S. A New Framework for Taxing Cryptocurrencies, University of Michigan Public Law Research Paper 2022. No. 22–014. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4071391 (дата звернення: 10.06.2024).
21. Інтернет сторінка цифрової платформи Immigration. Investments. Real Estate. URL: https://iworld. (дата звернення: 03.06.2024).
22. Taxing Virtual Currencies: An Overview of Tax Treatments and Emerging Tax Policy Issues. ОЕСД. 2020. URL: https://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-virtual-currencies-an-overview-of-tax-treatments-and-emergingtax-policy-issues.htm (дата звернення: 10.06.2024).
23. Цифрові активи та ПДВ: робочий документ щодо оподаткування NFT. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/225505_tsifrov-aktivi-ta-pdv-robochiy-dokument-shchodo-opodatkuvannya-nft. (дата звернення: 10.05.2024).
24. The 2022 Crypto Crime Report. Chainalysis. 2022. URL: https://go.chainalysis.com/2022-Crypto- Crime-Report.html (дата звернення: 12.05.2024).

References

1. Bains P., Ismail A., Melo F., Sugimoto N. (2022) Regulating the Crypto Ecosystem: The Case of Unbacked Crypto Assets. Available at: https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2022/09/26/Regulating-the-Crypto-Ecosystem-The-Case-of-Unbacked-Crypto-Assets-523715 (accessed 10 June 2024).
2. Clotfelter C. T. (2005) Gambling Taxes. In Theory and Practice of Excise Taxation: Smoking, Drinking, Gambling, Polluting, and Driving. Chapter 4, Oxford University Press. Available at: https://doi.org/10.1093/0199278598.001.0001 (accessed 10 June 2024).
3. Makarov I., Schoar A. (2021) Blockchain Analysis of the Bitcoin Market. NBER WP 29396. Available at: https://www.nber.org/papers/w29396 (accessed 9 June 2024). DOI: https://doi.org/10.3386/w29396
4. Sarfo N. A. (2022) Central Bank Digital Currencies Raise Tax Questions. Tax Notes International. No. 107. P. 989–992. Available at: https://www.taxnotes.com/lr/resolve/tax-notes-international/central-bank-digital-currencies-raise-taxquestions/7dz6j (accessed 9 June 2024).
5. Fool M. (2022) Over 46 Million Americans Likely to Buy Crypto in the Next Year (First published online June 21): Study. Available at: https://www.fool.com/the-ascent/research/study-americans-cryptocurrency (accessed 10 June 2024).
6. Foley S., Jonathan K., Putnin, š, T (2019) Sex, Drugs, and Bitcoin: How Much Illegal Activity Is Financed through Cryptocurrencies? Review of Financial Studies, vol. 32, pp. 1798–1853. DOI: https://doi.org/10.1093/rfs/hhz015

7. Odzhikovs`kiy V., Utiralova K., Chopik I. Virtual`ni aktivi: stare po-novomu [Virtual assets: the old in a new way]. Yuridichna hazeta, No. 1 (779). Available at: https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/virtualni-aktivi-stare-ponovomu.html (accessed 10 June 2024).
8. Kirzhetska M., Kirzhetskyy Y. (2020) Didzhitalizatsiya ekonomichnikh protsesiv yak napryam detinizatsiyi ekonomiki Ukrayini [Digitisation of economic processes as the directionof Ukrainian economy unshadowing]. *Galic'kij Ekonomičnij Visnik – Galician Economic Herald*, no. 62 (1), pp. 64–70. (In Ukrainian). DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.01.064
9. Yemelianenko L., Zabolotna S. (2023) Cystematizatsiia mekhanizmiv ta instrumentiv derzhavnoi polityky detinizatsii ekonomiky Ukrainy [Systematisation of mechanisms and instruments of the state policy of de-shadowing the Ukrainian economy]. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*, no. 185, pp. 124–131. Available at: https://doi.org/10.32782/2224-6282/185-22 (accessed 10 June 2024). (In Ukrainian)
10. Moyisyeyev V. (2023) Opodatkuvannya kriptovalyut: svitova praktika ta situatsiya v Ukrayini [Taxation of cryptocurrencies: global practice and the situation in Ukraine]. Available at: https://thepage.ua/ua/economy/opodatkuvannya-kriptovalyut-u-sviti-ta-ukrayini-u-zhovtni-2023-roku (accessed 1 June 2024).
11. Davydenko N., Zhovnirenko O., Olifer I. (2020). Vplyv tinovoi ekonomiky na podatkovu systemu krainy [The impact of the shadow economy on the country's tax system]. *Pidpryiemnytstvo ta innovatsii*, – *Entrepreneurship and innovation*, no. 13, pp. 94–98. Available at: 10.37320/2415-3583/13.18 (accessed 2 June 2024). (in Ukrainian). DOI: https://doi.org/10.37320/2415-3583/13.18
12. OECD (2022). Crypto-Asset Reporting Framework and Amendments to the Common Reporting Standard. Available at: https://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/crypto-asset-reporting-framework-and-amendmentsto-the-common-reportingstandard.htm#:~:text=In%20August%202022%2C%20the%20OECD,to%20automatically%20exchanging% 20such%20information (accessed 10 June 2024).
13. Baer K., de Mooij R., Hebous S., Keen M. (2023) Taxing Cryptocurrencies WP/23/144 IMF Working Paper Fiscal Affairs Department Taxing Cryptocurrencies. Juny. DOI: https://doi.org/10.5089/9798400246586.001
14. Bloomberg. (2021). Sotheby's Makes $100 Million in NFT Sales With Younger Audience. Available at: https://www.bnnbloomberg.ca/sotheby-s-makes-100-million-in-nft-sales-with-younger-audience-1.1696466 (accessed 1 June 2024).
15. Panetta F. (2023) Caveat Emptor does not apply to Crypto [January 4]. Financial Times. Available at: https://www.ft.com/content/95249051-f9f0-494d-9fa0-c7cca8edaa69 (accessed 4 June 2024).
16. HMRC. (2022) Individuals Holding Cryptoassets: Uptake and Understanding. Available at: https://www.gov.uk/government/publications/individuals-holding-cryptoassets-uptake-and-understanding (accessed 4 June 2024).
17. Hoopes J. L., Menzer T. S., and Wilde J. H. (2022) Who Sells Cryptocurrency? [Mimeo, University of North Carolina]. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4261066 (accessed 10 June 2024). DOI: https://doi.org/10.2139/ssrn.4261066
18. Clotfelter C. T. (2005). Gambling Taxes. In Theory and Practice of Excise Taxation: Smoking, Drinking, Gambling, Polluting, and Driving. Chapter 4, Oxford University Press. Available at: https://doi.org/10.1093/0199278598.001.0001 (accessed 10 June 2024).
19. Auer R., Cornelli G., Doerr S., Jo F., and Gambacorta, L. (2022) Crypto Trading and Bitcoin Prices: Evidence from a New Database of Retail Adoption, BIS Working Papers, no. 1049. Available at: https://ideas.repec.org/p/bis/biswps/1049.htm (accessed 10 June 2024). DOI: https://doi.org/10.2139/ssrn.4357559
20. Avi-Yonah R., Mohanad S. (2022). A New Framework for Taxing Cryptocurrencies, University of Michigan Public Law Research Paper, no. 22–014. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4071391 (accessed 10 June 2024).
21. Internet storinka tsyfrovoyi platformy Immigration. Investments. Real Estate. URL: https://iworld.com/en (accessed 3 June 2024).
22. ОЕСД. (2020) Taxing Virtual Currencies: An Overview of Tax Treatments and Emerging Tax Policy Issues. Available at: https://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-virtual-currencies-an-overview-of-tax-treatments-and-emergingtax-policy-issues.htm (accessed 10 June 2024).
23. Ligazakon (2023) TSifrovi aktivi ta PDV: robochiy dokument shchodo opodatkuvannya NFT [Digital Assets and VAT: NFT Taxation Working Paper]. Available at: https://biz.ligazakon.net/analitycs/225505_tsifrov-aktivi-ta-pdv-robochiy-dokument-shchodo-opodatkuvannya-nft (accessed 10 May 2024).
24. Chainalysis. (2022) The 2022 Crypto Crime Report. Available at: https://go.chainalysis.com/2022-Crypto-Crime-Report.html (accessed 12 May 2024).